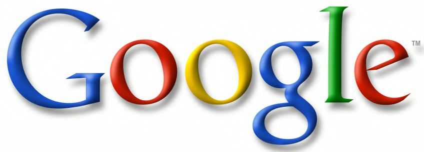

UC-NRLF
$B 319 521

Livingstone Porter
Rychmburk, Bohemia
December 14, 1927

[Hanka]

VÁCESLAVA HANKY

POČÁTKY

POSVÁTNÉHO

JAZYKA SLOVANSKÉHO.

DRUHÉ POOPRAVENÉ VYDÁNÍ.

V PRAZE.
Tisk i papír cís. král. dvorní knihtiskárny synóv Bohumila Haase.
1859.

UVEDENÍ.

1. Ve dvě řady nářečí rozděluje se jazyk slovanský, v nejširším smyslu vzat, totiž v řadu poledno-východní i v řadu západní.

Známky těchto nářečí.

	Poledno-východní.	Západní.
1.	раꙁ: ра́ꙁоумъ	роꙁ: роꙁоумъ
2.	иꙁ: иꙁда́ти, испі́й	вꙑ: вꙑдати, вꙑпій
3.	s vkládavým л:	bez vkládavého л:
	кора́бль, ꙁемлѧ́	коравь, ꙁемѧ
	поста́вленъ	поставенъ
4.	bez vkládavého д:	s vkládavým д:
	са́ло, крило́, палъ	садло, кридло, падлъ
	моли́тисѧ	модлитисѧ
5.	пе́щи, мо́щи, пе́чи, мо́чи	пеци, моци
	нощь, ночь, вещь	ноць, вѣць
	свѣща́, дъщи	свѣца, дци
	ма́чеха, ма́чиха	мацеха, мацоха
	нѫжда́, чоуждъ	нѫꙁа, nędza, цоуꙁи
6.	ꙁвѣꙁда́, ꙁвиꙁда́ти	гвѣꙁда, гвиꙁдати
	цвѣтъ	квѣтъ, kviat
7.	тъ, той	тенъ, тонъ
8.	пе́пелъ	попелъ
9.	пти́ца, пта́ха	птакъ, ptaszek
10.	стоудене́ць, десни́ца	стоудница, правица.

2. Spytuje-li se spósob nářečí dle těchto znakóv, připadá jich právě pět pod poledno-východní i pět pod západní řadu.

1*

Poledno-východní:	Západní:
1. Ruské.	1. Slovácké.
2. Svatoslovanské.	2. České.
3. Srbské.	3. Lužické horní.
4. Charvátské.	4. Lužické dolní.
5. Slovinské.	5. Polské.

3. K ruskému [1] náleží jako proměna rusinské (rusnácké, maloruské) v Haliči, horních Uhřích i v Ukraině; k svatoslovanskému bulgarské [2]; srbské s proměnami bosenského; charvatské i slovinské nazývá se také hromadným jmenem illyrské; z těchto slovinské čili vindické rozpadává se opět v krainskou, štyrskou i korutanskou proměnu. Slovácké se ještě kolébá v ustech lidu podtatranského i v rozličných stranách Uher, neboť spisovní jazyk slovenský posud, jakož i moravský, jest nářečí české, ač Bernolák proměnu trnavskou, a pak Štur liptovskou pozdvihnouti se snažili. Lužicko-srbské, které také vendické jmenují, žive rozděleno v Lužici horní i dolní, k němuž vykořeněná polabská i luneburská proměna náležely; s nimiž přechází skrze kašubskou v nejvzdělanější nářečí polské, ješto velkopolskou i malopolskou, jakož i mazurskou proměnu v prostonárodní mluvě v sobě obsahuje.

Že nářečí též téhož řádu netoliko slovy, než zvláště formami i spojováním, se liší, sama vytčená podrozdělení už ukazují.

[1] Že v ruském раз i роз, изъ i вы přicházejí, proto přece k první řadě náleží, neboť při tolika znacích na tak nepatrné odchýlení se hleděti nesmí.

[2] Pravopisné třídy svatoslovanského jazyka jsou, jakož jsme je v předmluvě »**Sazavo-emmauzského Evangelia.** V Praze 1846.« str. XXVI podrobněji vymezili: 1. bolgarská, 2. pannonská, 3. srbská, 4. valašská, 5. ruská. My se držíme zde nejstarší bolgarské třídy.

O PÍSMENECH.

O spósobu, vyslovení, platnosti číselné, rozdělení i spřízněnosti slovanských písmen.

4. Konstantín filosof, řečený Kyrill, hřecké znaky za základ bera, pro zvuky Hřekóm cizí, znaky od jiných národóv, Armenóv totiž i Koptóv vypójčil, i opustiv jména liter hřecká čili foenická, slovanská pojmenování podložil: pro Alpha, Az, pro Bita, Vědi, vložením mezi ně Buky, odpovídajícího latinskému B. Týmže spósobem písmenu Zělo, ješto hřeckému číslitelnému znaku ϛ odpovídá, předeslal zvuk Živěte; v ostatních neruše pořádku alfabetního až do ѡ pokračoval, ledaže vlastně hřecká písmena ѯ, ѱ, ѳ a ѵ postavil.

5. Znaky i jména slovanských písmen:

kyrilských		glagolických			hřeckých	latinských
А	а	Ⰰ	ⰰ	az	*A*	A
Б	б	Ⰱ	ⰱ	buky	—	B
В	в	Ⰲ	ⰲ	vědi	*B*	V
Г	г	Ⰳ	ⰳ	glagol	*Γ*	G
Д	д	Ⰴ	ⰴ	dobro	*Δ*	D
Є	є	Ⰵ	ⰵ	jesť	*E*	E
Ж	ж	Ⰶ	ⰶ	živěte	—	Ž
Ѕ	ѕ	Ⰷ	ⰷ	zělo	—	Z
Ꙁ	ꙁ	Ⰸ	ⰸ	zemlja	*Z*	Z
И	и	Ⰹ	ⰹ	iže	*H*	I
І	і	Ⰺ	ⰺ	i	*I*	I
		Ⰼ Ⰼ	ⰼ	j	—	J
К	к	Ⰽ	ⰽ	kako	*K*	K
Л	л	Ⰾ	ⰾ	ljudi	*Λ*	L
М	м	Ⰿ	ⰿ	myslěte	*M*	M
Н	н	Ⱀ	ⱀ	naš	*N*	N

kyrilských		glagolických			hřeckých	latinských
О	о	Ⱁ	ⱁ	on	*O*	O
П	п	Ⱂ	ⱂ	pokoj	*Π*	P
Р	р	Ⱃ	ⱃ	rci	*P*	R
С	с	Ⱄ	ⱄ	slovo	*Ϲ*	S
Т	т	Ⱅ	ⱅ	tverdo	*T*	T
ОУ	ȣ оу ꙋ	Ⱆ	ⱆ	uk	*OΥ*	U
Ф	ф	Ⱇ	ⱇ	fert	*Φ*	F
Х	х	Ⱈ	ⱈ	chěr	*X*	Ch
Ѿ	ѿ	Ⱉ	ⱉ	ot	*ωτ*	Ot
Ц	ц	Ⱌ	ⱌ	ci	—	C
Ч	ч	Ⱍ	ⱍ	červ'	—	Č
Ш	ш	Ⱎ	ⱎ	ša	—	Š
Щ	щ	Ⱋ	ⱋ	šča	—	Šč
Ъ	ъ	Ⱏ	ⱏ	jer	—	o/u
ЪІ Ы	ъі ы	ⰟⰊ	ⱏⰹ	jery	—	Y
Ь	ь	Ⱐ	ⱐ	jer'	—	e/i
Ѣ	ѣ	Ⱑ	ⱑ	jať	—	Ě
Ю	ю	Ⱓ	ⱓ	ju	—	Ju
Ꙗ	ꙗ	—	—	ja	—	Ja
Ѧ ѧ	Ѩ ѩ	Ⱔ ⱔ	Ⱗ ⱗ	ja	—	Ja, ą
Ѫ ѫ	Ѭ ѭ	Ⱘ ⱘ	Ⱙ ⱙ	jus	—	Ju, ų
Ѯ	ѯ	—	—	ksi	*Ξ*	Ks
Ѱ	ѱ	—	—	psi	*Ψ*	Ps
Ѳ	ѳ	Ⱚ	ⱚ	fita	*Θ*	F
Ѵ	ѵ	Ⱛ	ⱛ	ižica	*Υ*	V Y

6. Platnost číselní těchto písmen jest scela jako v hřeckém:

а҃	в҃	г҃	д҃	є҃	ѕ҃	з҃	и҃	ѳ҃	і҃	аі҃	ві҃	гі҃	ді҃	єі҃
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
ѕі҃	зі҃	иі҃	ѳі҃	к҃	ка҃	л҃	м҃	н҃	ѯ҃	о҃	п҃	ч҃	р҃	
16	17	18	19	20	21	30	40	50	60	70	80	90	100	
с҃	т҃	у҃	ф҃	х҃	ѱ҃	ѡ҃	ц҃	҂а	҂в	҂г	atd.			
200	300	400	500	600	700	800	900	1000	2000	3000				

Od stvoření světa dle hřeckého počtu ҂зтѯѕ jest 7366, odtáhne-li se od toho 5508, obdrží se rok od narození Christa Pána ҂аѿни t. j. 1858. Tahy těchto liter jsou podobny hřeckým z devátého věku, a čím starší kniha, tím podobnější.

7. Od kyrillské azbuky, kteréž od polovice devátého věku všickni Slované, hřeckému obřadu oddáni, užívali, rózní se svými tahy azbuka glagolická, kterouž někteří bukvica jmenovali. Tuto azbuku dalmatské duchovenstvo sv. Jeronýmu, jakožto stridonskému rodiči v Dalmacii, připisovalo, odkudž také jeronymská nazvána byla. Glagolica se rozeznává od kyrillské, číselní platností, neboť ***buky*** platí 2, ***vědi*** 3, *glagol* 4, *dobro* 5, *jesť* 6, ***živěte*** 7, ***zělo*** 8, *zemlja* 9, ***iže*** 10, ***i*** 20, *je* 30, *kako* 40, *ljudi* 50, ***myslěte*** 60, ***naš*** 70, ***on*** 80, *pokoj* 90, *rci* 100, ***slovo*** 200, *tverdo* 300, ***uk*** 400, *fert* 500, *chjer* 600, ***ot***, kteréž znak ***psi*** zastupuje 700, *šta* 800, ***ci*** 900, ***červ'*** 1000. Rózní se take počtem i pořadkem. Mezi і i *kako* vloženo jest ꙉ ПР k vyjádření latinského *j*; litery pak hřecké ***ksi***, ***psi***, *fita*, ***ižica***, jakožto nepotřebny, zcela vypuštěny jsou, neboť nálezce ***ks*** místo ѯ, ***ps*** místo ѱ, *t* místo ѳ, ѵ i і místo v psáti chtěl. Literu ф podržel, poněvadž latinskému *f* odpovídá. Tak se také jediným *o* spokojil, vyvrhna *ot*, které za hřecké ω platilo, ač jméno ot zachoval a jemu platnost číselní figury ѱ dal.

8. Kteří abecedy z latinského vzaté užívají, jako Illyrové v Slavonii i Dalmacii, Charvatech, Krainště, v Polsku, Čechách i v Lužicech, rozličným spósobem zvuky Slovanóm vlastní znamenají; ty totiž, jichž prostou literou vyjádřiti nemohli. Nyní však Illyrové jakož i Lužičané v těchto literách pomalu Čechóm se přibližují. Příklady jak to bývalo:

Kyrill.	Illyr.	Charv.	Krain.	Polsk.	Česk.	Nové.
ȥ	z	z	s	z	z	z
ж	x	ṣ	sh	ž	ż	ʑ
c	s	sz	ſ	s	s	s
ш	sc	sh	ſh	sz	š	ȣ
ц	c	cz	z	c	c	ç
ч	cs	ch	zh	cz	č	ȥ
х	h	h	h	ch	ch	ħ

9. Lužičtí Srbové řídíce se dle Čechóv *ž* pro ж, někteří též *z* pro ȥ přijali, jiní však literu *s* za z, *z* za ц, *ſz* za c, *sch* za ш, *tš* za ч užívají.

Ve vyjádření spojeného щ (v nejstarších glagolských jest vždy шт) mnozí se liší. Poláci píší *szcz*, Charvati *sch:* щоука, pol. *szczuka*, char. *schuka*. Illyrové pak щ vyslovují jako шт (*sht, sct*), pročež *shtuka*, *sctuka*, srbsky штука. Nynější Čechové také щ v *šť* mění, jakžkoli Slováci posavád ještě *sč* neb *šč* podrželi: *ohnisče, ohnišče.* Kraini mají obyčejně zakončení *iſhe* (нше) místo *iſhzhe.* V neurčitém spósobu na нщн i přestupném na жщь, мщь i na konci slov мощь, нощь, i podobných, Illyrové místo щ milují *ch*, Srbové ћ, jehožto nedostatek druzí spojením ть nahražují; Poláci i Čechové v slovech těch prosté ц místo щ i píší i vyslovují: moc, noc, věc.

10. Místo х píší Poláci, Čechové i Lužičané spojené *ch*, jemuž charvatské i krainské *h* odpovídá. Illyrové sice píší *h* místo х: *hud, hoditi, uho, muha, suh* místo хоудъ, ходити, оухо, муха, сухъ, vyslovují však jako latinské *h*. Srbové pak zvuk х scela zanedbávají, aneb někdy v в mění: удъ, одити, уво, муа i мува, сувъ, čti: *ud, oditi, uvo, mua, muva, suv.* České *h* odpovídá slovanskému г: *hora*, гора. Tak také vyslovují *h* místo г Slováci, Malorusi a horní Lužičané. Polské šeplavky ź, ś, ć, jakož i huhňavky ą, ę slovanskými písmeny psáti nemožno, ač

spojená ꙁь, сь, цы, jakož i starobulharské ѫ, ѧ, jim poněkud se blíží. Poláci i Čechové mají ještě vřískavé rz, ř ve všech slovech, v nichž ь aneb samohlásky и, ѣ, ꙗ, ѩ, ю, ѭ, s р se spojuje: кpилó, křídlo, рѣкá, řeka, рѩса, řasa, ꙁвѣрь, zvěř.

11. ROZVRŽENÍ PÍSMEN.

I. и, е, а, о, оу.
ѣ, ѧ, ѫ.
II. в, б, п, м.
III. н, л, р.
IV. д, т.
V. ꙁ, ж; с, ш; ц, ч.
VI. г, х, к.

12. Polohlásky ь i ъ k změkčování i k stvrzování spoluzvuček se užívá, druhdy jako krátké *e* i krátké *o* zněly, neboť každá spoluzvučka na konci pazvuk po sobě vleče, a sice měkká podobný k *e*, tvrdá podobný k *o*. Literu ф, již jsme v řadě s rozmyslem vypustili, (ač se bez ní nová nářečí obejíti nemohou, v starém se píše jen v cizích slovech), móže kto chce postaviti mezi в i б. Litery ѯ, ѱ, ѳ, ѵ, jakožto zvuky cizí, z řady též vyloučeny jsou.

13. Samohláska и, která se před samohláskou i po ъ jednoduše і píše, a od některých se dvěma punkty znamená, všecky souzvučky před sebou bezprostředně postavené měkčí, ano neschopné změkčení (г, х, к) v měkké (ꙁ, с, ц) proměňuje. Má-li jako *j* s е, а, оу splývati, též jednoduché і s nimi se spojuje: ѥ, ꙗ, ю místo юу, jakož i ѩ, ѭ. Na konci po samohlásce, od novějších polokroužkem se znamená ій, ъій, ей, ай, ой, оуй, ѣй a s předloženým ѥй, ꙗй, юй. Dvojhlásky ев, ав, вй toliko v hřeckých slovech přicházejí.

14. Co se pravopisu dotýče, pozor třeba dáti při samohláskách:

a) Čistým а velmi málo slov se počíná: а ale, абіє hned, аще ač, акы jako. Místo азъ v mnohých nářečích ꙗзъ bývalo, nyní ꙗ opuštěním зъ. Někdy také čisté а místo spojeného ꙗ stává, амо místo ꙗмо.

b) ω i о nerózní se zvukem, ale v pozdnějších užíváním.

c) ѹ na počátku slov pozdnější zanechali, ꙋ však u prostřed i na konci psáti předpisují: ѹкрꙋхъ. Rusi pro krátkost všudy jen ѵ píší.

d) Čistým є žádné slovanské slovo nepočíná; v starých rukopisech nachází se ѥ, však časně dosti prosté є pro krátkost přijato, i *je* vyslovováno. Jesťt pak mezi є i ѣ taková spřízněnost, že po souzvučkách н, л, р častěji є místo ѥ, ѣ, zvlášť u pozdějších se klade: пóнє, лóвлєнъ, врéмѧ, дрéво místo пóнѥ, лóвлѥнъ, врѣмѧ, дрѣво.

Samohláska ъı od и neb і tak se rozeznává, jako čisté а od měkkého ꙗ, pročež se ъı mezi tvrdé, і, и mezi měkké počítá. Pozorovati třeba, že litera ъı (neb jak ji nyní píší ы) na počátku slova nikdy státi nemóže, neboť vždy tvrdou souzvučku před sebou předpokládá. Rózní se však ъı od и spojeno se souzvučkami netoliko figurou, ale i významem. Hruběji i tvrději znějí syllaby въı, бъı, пъı, мъı, jemněji i měkčeji ви, би, пи, ми, jichž rozdíl snadno pozorovati, pronesou-li se polskými neb ruskými usty. Podobným spósobem rozeznávají se нъı, лъı, ръı od ни, ли, ри. Břískavé syllaby ри, Polákóm, Čechóm i Moravanóm obvyklé, kterouž *rz*, ř píší, ostatní Slované neznají. дъı, тъı od ди, ти sotva lépe nad Čecha vyslovují i píší: *dy*,

ty i *di*, *ti*, ano i po ꙁ i c rozdíl mezi ы a и zachovávati třeba. Po ц pak i po ж, ш, щ, ѵ právo sobě и drží, po г, х, к ale jen ы dle pravidla se psáti má, ač nyní v ruských vydáních slovanské knihy spósobem polským po nich měkké и kladou.

15. Nejobyčejnější skrácení jsou následující:

аггл҃ъ, англъ = ангелъ. апл҃ъ, аплъ, апстлъ = апóстолъ.

бъ, бгъ = богъ. бжии = божии. бца, бца = богорóдица.

блгъ = благъ. бгъ, благдть, блгть = благода́ть.

влка, владка = владыка. влца = владычица.

гь, га, ги = госпóдь, гóспода, гóсподи.

гнь, гднь, гня. гдня = госпóдень, госпóдня.

глъ = глагóлъ, глю, глющи = глагóлю, глагóлющи.

двдъ = давыдъ. два = дѣва, двца = дѣвица.

днь = день. дхъ = доухъ. дша = доушá.

еѵле = евáнгелие. ерсмъ, = иероусалúмъ.

иилъ, иꙁрль = иꙁрáиль. ис, іс, інсъ = іисóусъ.

млж = молж. млть = милость. мрдъ = милосрьдъ.

мти = мáти. мць = мѣсяць. мчкъ = мѫченикъ.

нбо, нбса, нбснъий = нéбо, небесá, небéснъий.

оць, оца, оче = отьць, отьцá, óтьче.

пркъ, пррркъ = пророкъ, пррчца = пророчица.

Tak právě jest též v glagolském písmě i přidáno ještě složené [illegible] = [illegible], [illegible], [illegible] = [illegible], [illegible], [illegible] = [illegible], [illegible].

16. Proměna souhlásek.

ѕ v жд:	сѫди́ти, сѫжде́нъ
т — щ:	мѫти́ти, мѫще́нъ
ѕ — ж:	каѕи́ти, ка́женъ
с — ш:	проси́ти, про́шенъ
ст— щ:	прости́ти, проще́нъ
г — ѕ, ж:	кни́га, кни́ѕѣ, кни́женъ
х — с, ш:	моу́ха, моу́сѣ, мо́ушка
к — ц, ч:	вѣкъ, вѣ́ци, вѣ́ченъ.

17. Rozličnost pohlaví.

Mužské	Střední	Ženské
	V jednotném počtu.	
—ъ	—о	—а
онъ	оно́	она́
тотъ	то	та
самъ	само́	сама́
волъ	гова́до	кра́ва
радъ	ра́до	ра́да
ѕдравъ	ѕдра́во	ѕдра́ва
далъ	дало́	дала́
данъ	дано́	дана́
витъ	ви́то	ви́та́
	V množném počtu.	
они́	она́	онъі
ти	та	тъі
са́ми	са́ма	са́мъі
во́ли	гова́да	кра́въі
ра́ди	ра́да	ра́дъі
ѕдра́ви	ѕдра́ва	ѕдра́въі
да́ли	(да́ла)	(да́лъі)
ви́ти	(ви́та)	(ви́тъі)

SKLOŇOVÁNÍ STATNÝCH JMEN.

18. Proměny pádu jsou větším dílem samohlásky. Souhlásky jsou toliko м i х; přírostky ов, ев, ен, ат, ес a ер.

Sklonění I.

K prvnímu sklonění náležejí všecka jmena mužská na ъ a střední na о: богъ, сло́во.

		Mužská	Střední
Jednotný.	N. A.	рабъ	сло́во
	Gen.	раба	сло́ва
	Dat.	ра́боу	сло́воу
	Loc.	рабѣ	сло́вѣ
	Soc.	рабо́мь	сло́вомь
	Voc.	ра́бе	
Dvojný.	N. A.	раба́	словѣ
	G. L.	рабоу	слово́у
	D. S.	рабо́ма	слово́ма
Množný.	Nom.	раби́	слова́
	Acc.	рабы	слова́
	Gen.	рабъ	словъ
	Dat.	рабо́мъ	слово́мъ
	Loc.	рабѣхъ	словѣхъ
	Soc.	рабы	словы

19. Akkusativ dle pravidla jako Nominativ, při životných však často bývá roven Genitivu а: бра́та, врага́, о́трока.

Gen. а: бо́га, бра́ка, při některých však někdy оу: воло́у, до́моу, врьхоу, гра́доу, гро́боу, ми́роу.

Dat. оу: бо́гоу, nezřídka i ови: бо́гови, сынови, архитриклиновн, ano i při bezživotných до́мови, зако́нови, ро́гови; v II. sklon. еви: вина́реви a t. d.

Lokal má ѣ: бо́зѣ, грѣсѣ, въсто́цѣ, někdy také оу: о сынору, въ домо́у, въ по́лоу, въ чи́ноу.

Soc. омь s krátkým o i měkkým ь, v Ostromírově vždy ъмь: гнѣвъмь, дóмъмь, слóвъмь, neboť v Dativu množném i v Ostromírově knize омъ, tedy tam o platí za prótažné, a po м jest tvrdé ъ.

Vok. е: дрóуже, человѣче; сынъ má оу: сынoу. Též е: сыне, ale v pozdějších památkách.

V dvojném ani v množném není žádných odstupování od pravidla, kromě že v Nom. г, х, к v ʒ, с, ц přecházejí: рóʒи, грѣсй, вѣци, ano i вълсвй od вълхвъ. V Lok. místo ѣхъ bývá někdy ъхъ (krátké o). Takéť s přírostkem ов též vše jest pravidelně Nom. сыновe, Akk. i Soc. сыновы, Gen. сынóвъ, Dat. сыновомъ, Lok. сыновѣхъ.

20. Dle tohoto sklonění jdou také národní na ꙗнинъ: самарꙗнинъ pravidelně, v množném však инъ odvrhují, Nom. самарꙗне, Akk. Soc. самарꙗны, Gen. самарꙗнъ, Dat. самарꙗномъ, Lok. самарꙗнѣхъ.

V středním pohlaví v jednotném, dvojném i množném vše pravidelně se skloňuje, kromě že mívají také přírostek ес, o čemž níže v uchylce druhého sklonění řeč bude.

Sklonění II.

21. K druhému sklonění náležejí všecka mužská jmena na ь i й, a střední na ѥ: кнаʒь кнаʒꙗ, крáй крáꙗ a t. d. гóрѥ гóрꙗ a t. d.

		Mužské	Střední
Jednotný.	N.A.	царь	пóлѥ
	Gen.	царꙗ	пóлꙗ
	D.V.	царю	пóлю
	Lok.	царй	пóли
	Soc.	царѥмь	пóлѥмь
Dvojný.	N.A.	царꙗ	полй
	G.L.	царю	плою
	D.S.	царѥма	полѥма

Množný.	Nom.	цари́	поліа
	Akk.	царіа	поліа
	Gen.	царій	полій i поль
	Dat.	царіемъ	поліемъ
	Lok.	царіехъ	поліехъ
	Soc.	цари́	поли́

22. Dle по́лѥ jdou také všecka na ие: оучéние, оучéниіа, оучéнию, оучéнии, оучéниемь a t. d. V Ostromírově knize přichází také Soc. имь: ниѣнинмь, ano i v mužském pohlaví гнóнмь, оукрóнмь, a Lok. množný: нхъ: июдѣнхъ, распáтінхъ.

23. Poněvadž v ж, ш, ц, ч, щ měkkost čili і neb ь sama vězí, píše se obyčejně po nich místo ѥ, ѩ, ю, ѭ toliko pouhé е, а, оу, ѧ: мѫжа, мѫжоу, мѫжемь, мѫжѧ; лóже, лóжа, лóжоу; кóша, кóшоу, кóшемь, кóшѧ; отьцá, отьцóу, отьцéмь, отьцѧ́; лицé, лицá, лицóу; врачá, врачóу, врачéмь, врачѧ́; блюща́, блющóу, блющéмь; пóпьрище, пóпьрища, пóпьрищоу a t. d., ano často i po ль, рь i зь: áвела, царá, царóу; кнáза, кнáзоу; пóле, мóре a t. d.

24. Jako v prvním sklonění Soc. bývá ъмь, tak v druhém často ьмь: отьцéмь i отьцьмь; v množném Dativu ale vždy емъ: врачéмъ. Vycházející na ьць mají Vokativ че: óтьче, кóупьче. A jako v prvním přírostek jest ов, tak v druhém ев, tedy Dativ: мѫжеви, množný Nom. мѫжеве, Gen. мѫжевъ a t. d.

25. Zvláštní uchylku dělají vycházející mužská jmena na мы a střední na мѧ, majíce přírostek ен: плáмы, кáмы, ѩчмы; имѧ, врѣмѧ, брѣмѧ, сѣмѧ, рáмѧ, též рáмо, z nichž mužská zhusta už v Nom. přírostek berou: плáмень, кáмень, ѩчмéнь, sem také náleží грéбень, ремéнь, кóрень (též bez přírostka кóрѧ v středním pohlaví) i дьнь. K těmto připojiti slušno i jmena mladých na ѧ: жрѣбѧ́, юнѧ́, агнѧ́ (ѩгнѧ́),

блѣ͡зна, телѧ́, ко͡зьлѧ́, осьлѧ́, коурѧ́, дѣтѧ́, котѧ́, кнѧ́сѧ, прѧ́сѧ, мѣ́щѧ mezče.

Jedn.	N. A.	ка́мы	и́мѧ	жрѣбѧ́
	Gen.	ка́мене	и́мене	жрѣбѧ́те
	D. L.	ка́мени	и́мени	жрѣбѧ́ти
	Soc.	ка́менемь	и́менемь	жрѣбѧ́темь
Dvojn.	N. A.	ка́мени	имени́	жрѣбѧ́ти
	G. L.	ка́менью	именью́	жрѣбѧ́тоу
	D. S.	ка́менема	имене́ма	жрѣбѧ́тема
Množ.	N. A.	ка́мени	имена́	жрѣбѧ́та
	Gen.	ка́менъ	име́нъ	жрѣбѧ́тъ
	Dat.	ка́менемъ	имене́мъ	жрѣбѧ́темъ
	Loc.	ка́менехъ	и́менехъ	жрѣбѧ́техъ
	Soc.	ка́меньми	имены	жрѣбѧ́ты.

26. Často, zvlášť v středním pohlaví, uchopují v Genitivu novější и: и́мени, врѣ́мени, жрѣбѧ́ти, осьлѧ́ти, a t. d. Vokativ v mužském pohlaví и: пла́мени, a Nominativ množný často ие: ка́мение.

27. Sem náleží také přírostek ес středního pohlaví prvního sklonění na о: сло́во, не́бо, тѣло, оу́до. Gen. словесе́, небесе́, тѣлесе́, оудесе́, atd. Také množný дрѣвеса́, дѣлеса́, оудеса́ od оу́до, jinak оудъ mužského pohlaví. Místo ко́ло přichází i Nom. s přírostkem колесо́.

28. Odchylna jsou о́ко, оу́хо v dvojném, majíce N. A. о́чи, оу́ши, G. L. о́чию, оу́шию, D. S. очи́ма, оуши́ма, v množném очеса́, оу́шеса. Дѣтѧ́, дѣтѧ́те má množný дѣти, a náleží k třetímu sklonění.

Sklonění III.

29. K tomuto sklonění náležejí ženská jmena na polohlásku ь: дань, сѣть, рѣчь a t. d.; vyjímají se na ъвь (овь), pátého sklonění.

Jednotný.	N.A.	кость	Dvojný	N.A.	кósти
	G.D.L.V.	кósти		G.L.	кósтю
	Soc.	кósтіѭ		D.S.	костьмá

Množný	N.A.	кósти
	Gen.	костíй
	Dat.	костéмъ
	Lok.	костéхъ
	Soc.	костьмú.

30. Tak se skloňují вѣтвь, скорбь, сѣнь, мы-слъ, ѩдь, клѣть; лесть, горесть, рáдость, жлъчь, ношь a t. d. Též mužská пѫть, тать, тьсть a dílem i господь. Množné отрѣбн, нѕгрѣбн, ѩсли, гѫсли, двьрн, дѣтн, прьсн.

Skloněni IV. i V.

31. K čtvrtému sklonění náležejí jmena ženská i mužská na tvrdé а, a k pátému na měkké ѩ.

		IV.	V.
Jednotný.	Nom.	рыба	вóлѩ
	Akk.	рыбѫ	вóлѭ
	Gen.	рыбы	вóлѩ
	D.L.	рыбѣ	вóли
	Soc.	рыбоѭ	вóлеѭ
	Vok.	рыбо	вóле
Dvojný.	N.A.	рыбѣ	вóли
	G.L.	рыбоу	вóлю
	D.S.	рыбама	вóлѩма
Množný.	N.A.	рыбы	вóлѩ
	Gen.	рыбъ	воль
	Dat.	рыбамъ	вóлѩмъ
	Lok.	рыбахъ	вóлѩхъ
	Soc.	рыбами	вóлѩми

32. Při čtvrtém skloněni nic k pozorováni není, než že v Dativu i Lokalu jednotného i Nom. a Akk. dvojného г v ʒ, х v с, к v ц přechází: ноʒѣ, моуcѣ, рѫцѣ, od ногà, моуха, рѫкà.

33. K pátému náležejí též všecky na ıꙗ, jako ладıꙗ, a tato mají Gen. množ. ıй: ладıй, v jednotněm též i hromadné брàтıꙗ.

34. V pátém skloněni tak jako v druhém po ж, ш, ц, ч, щ píše se obyčejně jen а, ж, ѧ, е, оу, poněvadž ı už v mèkké souzvučce vězí: кòжа, доушà, овьцà, прѣдтèча, пѝща, Akk. мрѣжѫ, чàшѫ, лоучѫ a t. d., tak také na жд: нѫждà, надѣжда a t. d., neboť se жд jako rusinské дж, polské i slovácké *dz* za měkkou zvučku považuje.

35. Dle tohoto pátého skloněni jdou také mužská na ıи: жрѣбıй, сѫдıй, a ženská na ъıни: рабъıни, кнагъıни, potom vycházejici na ъı: любъı, матръı, свекръı, неплòдъı, црькъı, кръı, ješto často už v Nominativu z ъı v ъвь přirostají: любъвь, матръвь, свекръвь, кръвь, tomu roven jest i jich Akkusativ. Množný mají N.A. црькве, Gen. црькъвъ, Dat. црьквамъ, L. црьквахъ, S. црьквами.

36. Sem také náležejí мàти i дъщи s přirostkem ер: A. мàтерь, дъщерь, (v Ostrom. též мàтере, дъщèре, čímž se potvrzuje, že ь jako krátké е vyslovovali), G. мàтере, дъщèре, D. L. мàтери, дъщèри, S. мàтерıѭ, дъщèрıѭ: množný N. A. мàтере, дъщèре (i мàтери, дъщèри, což vlastně dvojnému náleži), Gen. матерıй, дъщèрıй (Ostrom. дъщеръ), Dat. матерèмъ, дъщèремъ, Lok. матерèхъ, дъщèрехъ, Soc. матерьми, дъщерьми.

O JMENĚ PŘÍDAVNÉM.

37. Tak jako jmena statná v tvrdá i v měkká se rozvrhují, tak jest to také s přídavnými, i ještě přídavná rozdělují se v nezakončená i v. zakončená.

38. Nezakončená tvrdá mají východ ъ, о, а: здравъ, здрáво, здрáва; měkká й neb ь, є, ꙗ: боуй, бóуѥ, бóуꙗ, óтьнь, óтьнѥ, óтьнꙗ.

Tvrdá nezakončená se sklonují v mužském i středním scela dle prvního (рабъ, слóво, §. 18.) a v ženském dle čtvrtého (рыба, §. 31.) sklonění jmen statných, toliko jim Vokativ chybí, jejž Nominativem nahražují.

39. Měkká pak v mužském i středním dle druhého (царь, пóлѥ, §. 21.) a v ženském dle pátého (вóлꙗ, §. 31.) sklonění; Vokativ podobně Nominativem doplňují.

40. Zakončená tvrdá mají východ ый, оѥ, аꙗ здрáвый, здрáвоѥ, здрáваꙗ; měkká pak ій, ѥѥ ꙗꙗ: оуній, оунѥѥ, оунꙗꙗ.

Obrazec A.

Jednotný.	Nom.	свят́ый, s. óѥ	ž. святáꙗ
	Akk.	свят́ый, s. óѥ	святѫѭ
	Gen.	святáго	свят́ыѩ
	Dat.	святóмоу	святѣй
	Lok.	святѣмь	святѣй
	Soc.	свят́ымь	святóѭ
Dvojný.	N. A.	святáꙗ, s. ѣй	святѣй
	G. L.	святóую	святóую
	D. S.	свят́ыма	свят́ыма
Množný.	Nom.	святíи, s. áꙗ	свят́ыѩ
	Akk.	свят́ыѩ, s. áꙗ	свят́ыѩ
	G. L.	свят́ыхъ	свят́ыхъ
	Dat.	свят́ымъ	свят́ымъ
	Soc.	свят́ыми	свят́ыми

Obrazec B.

Jednotný.	Nom.	вꙑшнїй, s. ѥѥ	ž. вꙑшнꙗꙗ
	Akk.	вꙑшнїй, s. ѥѥ	вꙑшнѭѭ
	Gen.	вꙑшнꙗго	вꙑшнѩ
	Dat.	вꙑшнѥмоу	вꙑшнїй
	Lok.	вꙑшнѥмь	вꙑшнїй
	Soc.	вꙑшнимь	вꙑшнѥѭ
Dvojný.	N.A.	вꙑшнꙗꙗ, s. їй	вꙑшнїй
	G.L.	вꙑшнюю	вꙑшнюю
	D.S.	вꙑшнима	вꙑшнима
Množný.	Nom.	вꙑшнїи, s. ꙗꙗ	вꙑшнѩѩ
	Akk.	вꙑшнѩѩ, s. ꙗꙗ	вꙑшнѩѩ
	G.L.	вꙑшнихъ	вꙑшнихъ
	Dat.	вꙑшнимъ	вꙑшнимъ
	Soc.	вꙑшними	вꙑшними

41. Při tvrdých se mění v Nominativu množném г v ȥ, х v с, к v ц, ск v ст neb сц: блаȥїи, глóусїи, велѝцїи, ȥéмстїи i ȥéмсцїи; též často v Dat. i Lok. ženském, jakož i v Lok. mužském i středním bývá staré ѣй, ѣмь: прáвѣй, слáвнѣй, дóбрѣй, прáвѣмь, слáвнѣмь, дóбрѣмь, pročež také блáȥѣй, вéтсѣй, велѝцѣй, блáȥѣмь, вéтсѣмь, велѝцѣмь. Novější ой, омь: прáвой, прáвомь.

42. Také bývají prótažná zdvojením samohlásek: сватáаго, сватоýоумоу, сватꙑихъ, сватꙑимъ, сватꙑими. Tak také v měkkých: трéтїаго, послѣдньоумоу, послѣднїихъ a t. d.

O ČÍSLECH.

43. Čísla se blíží z ohledu skloňování brzo statným, brzo přídavným i náměstkám, čím podobnější těm, čili oněm, bývají. A sice ѥдѝнъ se řídí scela dle obrazce C. (тъ, то, та); два, óба v středním i ženském двѣ, óбѣ, jsou jen v dvojném počtu.

N.A.	два, двѣ	оба, обѣ
G.L.	двою (двоу)	обою (обоу)
D.S.	двѣма	обѣма

V Gen. i Lok. dělá Vostokov rozdíl v pohlaví: mužské i střední дъвоѭ, обоѭ, a naopak mužské i střední ѥю, нѥю, a ženské ѥѭ, нѥѭ. Už tato opáčnosť ukazuje nedóvodnosť takového rozdílu. Ostromírovo Evangelium má na sta míst, kde ю místo ѭ, i naopak ѭ místo ю stojí. Staropolský Gen. a Lok. vždy jen čisté *u*, nikdy *ą* nemá.

44. двоѥ, обоѥ, троѥ řídí se dle obrazce D. Mužské триѥ, четыре má v středním a ženském pohlaví три, четыри; ostatní pády ve všem pohlaví Akk. три, четыри, G. трий, четырь, Dat. тремъ, четырѣмъ, Lok. трехъ, четырехъ, Soc. трьми, четырьми.

45. пять, шесть, седмь, осмь, девять i десять, když stojí o sobě, sklánějí se scela dle třetího sklonění statných (кость).

O NÁMĚSTKÁCH.

46. Náměstka (pronomen) stojí na místě statného jmena, a jest buď náměstka statná, buď přídavná, ku př. азъ, ты jsou náměstky statné, тъй, который přídavné.

47. Náměstky statné.

Jednotný.	Nom.	азъ	ты	
	A.G.	мене ма	тебе та	себе са
	D.L.	мнѣ ми	тебѣ ти	себѣ си
	Soc.	мноѭ	тобоѭ	собоѭ
Dvojný.	N.A.	ва, ž. вѣ (на, нѣ se posud nenašlo).		
	G.L.	наю	ваю	
	D.S.	нама	вама	

Množný.	Nom.	мꙑ	вꙑ
	Akk.	нꙑ	вꙑ
	G.L.	насъ	васъ
	Dat.	намъ	вамъ
	Soc.	нáми	вáми

48. Náměstky přídavné.

Obrazec C.

Jednotný.	Nom.	тъ, s. то	ž. та
	Akk.	тъ, s. то	тѫ
	Gen.	тогó	тꙑѩ i тоѩ
	Dat.	томóу	той
	Lok.	томь	той
	Soc.	тѣмь	тóѭ
Dvojný.	N.A.	та, s. тѣ	тѣ
	G.L.	тóю	тóю
	D.S.	тѣма	тѣма
Množný.	Nom.	ти, s. та	тꙑ
	Akk.	тꙑ, s. та	тꙑ
	G.L.	тѣхъ	тѣхъ
	Dat.	тѣмъ	тѣмъ
	Soc.	тѣми	тѣми

Také Nom. тъй, тóѥ, тáꙗ, Akk. ženský тѫѭ; množný N. A. тíи, тáꙗ, тꙑѩ, Akk. тꙑѩ, тáꙗ, тꙑѩ.

49. Tak také jdou овъ, óво, óва, онъ, онó, онá, самъ, самó, самá. V dvojném Gen. i Lok. mohou míti také óвоу, óноу a t. d. Dle toho jdou také кто (къто), нѣкто, никтó, Gen. когó, Dat. комóу, Lok. кóмь, Sociativ ale кꙑмь, ne кѣмь.

50. Obrazec D.

Jednotný.	Nom.	онъ, s. онó	ž. онá
	Akk.	и, s. ѥ	ѭ
	Gen.	ѥгó	ѥѩ
	Dat.	ѥмóу	ѥй
	Lok.	ѥмь	ѥй
	Soc.	нимь	ѥѭ

Dvojný. N.A. m. она, ta, s. i ž. онѣ, н
G.L. ѥю. D. S. нма

Množný. Nom. онн, s. она ž. ѡны
Akk. ѩ, s. ta ѩ
Gen. нхъ нхъ
Dat. нмъ нмъ
Soc. нмн нмн.

51. Podle toho jde také нже, ѥже, ѩже, ѥгó- a t. d. Po předložce před нмь, нмъ, нхъ, нмн ade se н: съ ннмь, къ ннмъ, za ннмн; нань, zань ísto на н, za н a t. d. Málo se rozeznává i сь, н, střed. се, сѥ, Gen. сегó, Dat. семóу, Lok. мь, Soc. снмь, žensk. сн, сіа, Akk. сѩ, D. L. н, Soc. сѥѭ. Dvojný N. A. сіа, s. ž. сн, G. L. ю, D. S. снма. Množný N. сн, сін, s. сіа, G. L. нхъ a t. d.

52. Dle obrazce D. jdou také мой, твой, нашь, ашь, что (чьто) чегó má také v G. чесó, D. че-óмоу, L. чесóмь, i чій, чиѥгó.

O SLOVESECH.

53. Slovesa slovanská tvořena jsou šesterým pósobem, čímž veliké rozmanitosti nabývají. Formy to jsou následující: k pówodní syllabě se zavěsuje

I. тн: пѣтн, вестн, пастн
II. нѫтн: съхнѫтн, вннѫтн, коснѫтн
III. ѣтн: сѣдѣтн, нмѣтн, трьпѣтн
IV. нтн: ѩвнтн, любнтн, хопнтн
V. атн: zобатн, рыдатн, чесатн
VI. оватн: трѣбоватн, нменоватн; ѥватн: воѥватн.

Nevyšel-by zajisté, kdoby dle těchto šesti forem také přísně časování sloves ustanoviti chtěl, neboť slovanské časování jinak rozděleno býti musí, i ač Dobrovský jen tři hlavní časování ustanovil, přece

osm obrazcóv jim vykázati přinucen byl, totiž prvnímu tři, druhému dvě a třetímu též tři.

Časování I.

54. *A.* V první osobě ѭ po samohláskách, *B.* ѭ po souzvučkách, *C.* ѫ po ж, ш, ч, щ.

	A.	*B.*	*C.*
		Přítomný.	
Jed. 1.	бі́ѭ	глаго́лѭ	ма́жѫ
2.	бі́єши	глаго́лєши	ма́жеши
3.	бі́єть	глаго́лєть	ма́жеть
Dv. 1.	бі́єва, ž. -вѣ	глаго́лєва, -вѣ	ма́жѐва, -вѣ
2. 3.	бі́єта, -тѣ	глаго́лєта, -тѣ	ма́жета, -тѣ
Mn. 1.	бі́ємъ	глаго́лємъ	ма́жемъ
2.	бі́єте	глаго́лєте	ма́жете
3.	бі́ѭть	глаго́лѭть	ма́жѫть
		Rozkazovací.	
Jed. 2. 3.	бі̀й	глаго́ли	ма́жи
Dv. 1.	бі́йва, -вѣ	глаго́лѣва, -вѣ	ма́жѣва, -вѣ
2. 3.	бі́йта, -тѣ	глаго́лѣта, -тѣ	ма́жѣта, -тѣ
Mn. 1.	бі́имъ	глаго́лѣмъ	ма́жѣмъ
2. 3.	бі́йте	глаго́лѣте	ма́жѣте
		Přestupovací činný.	
Jed.	бі́ꙗ, ž. бі́ѭщи	глаго́лꙗ, ž. -ѭщи	ма́жа, ž. ма́жѫщи
Dv.	бі́ѭща, -щи	глаго́лѭща, -щи	ма́жѫща, -щи
Mn.	бі́ѭще	глаго́лѭще	ма́жѫще
		Přestupovací trpný.	
Jed.	бі́ємъ, о, а	глаго́лємъ, о, а	ма́жемъ, о, а
Dv.	бі́єма, ѣ, ѣ	глаго́лєма, ѣ, ѣ	ма́жема, ѣ, ѣ
Mn.	бі́єми, а, ы	глаго́лєми, а, ы	ма́жеми, а, ы
		Neurčitý a dostižný.	
	би́ти, битъ	глаго́лати, -атъ	ма́ꙁати, ма́ꙁатъ
		Minulý oznamovací.	
Jed. 1.	бихъ	глаго́лахъ	ма́ꙁахъ
2. 3.	би	глаго́ла	ма́ꙁа

Dv. 1.	би́хова, ž. -вѣ	глаго́лахова, -вѣ	ма́ꙁахова, -вѣ
2.3.	би́ста, ž. -стѣ	глаго́ласта, -стѣ	ма́ꙁаста, -стѣ
Mn. 1.	би́хомъ	глаго́лахомъ	ма́ꙁахомъ
2.	би́сте	глаго́ласте	ма́ꙁасте
3.	би́шѧ, би́хѫ	глаго́лашѧ, -лахѫ	ма́ꙁашѧ, -ꙁахѫ

Minulý činného příčestí.

Jed.	билъ, о, а	глаго́лалъ, о, а	ма́ꙁалъ, о, а
Dv.	би́ла, ѣ, ѣ	глаго́лала, ѣ, ѣ	ма́ꙁала, ѣ, ѣ
Mn.	би́ли, (а, ы)	глаго́лали, (а, ы)	ма́ꙁали, (а, ы)

Přestupovací minulý.

Jed.	бивъ, ž. -ши	глаго́лавъ, -ши	ма́ꙁавъ, -ши
Dv.	би́въша, -ши	глаго́лавъша, -ши	ма́ꙁавъша, -ши
Mn.	би́въше	глаго́лавъше	ма́ꙁавъше

Minulý trpného příčestí.

Jed.	біе́нъ, о, а	глаго́ланъ, о, а	ма́ꙁанъ, о, а
Dv.	біе́на, ѣ, ѣ	глаго́лана, ѣ, ѣ	ма́ꙁана, ѣ, ѣ
Mn.	біе́ни, а, ы	глаго́лани, а, ы	ма́ꙁани, а, ы.

55. Toto časování si libují slovesa formy páté na ати, ješto v přítomném ѭ mají: ꙁо́блѭ, ꙁо́блюеши od ꙁоба́ти; ѥ́млѭ, ѥ́млюеши od има́ти; стра́ждѫ (místo стра́ждѭ) od страда́ти; отръ́ıжѫ od отръıга́ти; пишѫ od писа́ти; мещѫ od мета́ти; ищѫ od иска́ти; пла́чѫсѧ od пла́катисѧ. Jiná formy páté, ješto v přítomném аѭ mají, náležejí v přítomných časech k obrazci *A*, pročež od обрѣта́ти přítomný обрѣта́ѭ k *A*, budoucí však обрѧ́щѫ k *B* náleží.

Rozkaz. po ж i щ též а: ма́жате, ища́те, ano i и: ма́жите, ищи́те, глаго́лите.

Poznamenání. Nejstarší posud známé památky mají sice v dvojném bez rozdílu pohlaví 1. -вѣ, 2. i 3. -та, řidčeji -тѣ, my sme ale v obrazcích po obdobě jmen i pozdnějších památek pohlaví rozdělili.

Časování II.

56. *D.* přítomný ѫ po tvrdých souzvučkác
E. ѫ po н.

Přítomný.

	D.	*E.*
Jedn. 1.	несѫ	вннѫ
2.	несéшн	вннéшн
3.	несéть	вннéть
Dvoj. 1.	несéва, ž. -вѣ	вннéва, -вѣ
2. 3.	несéта, -тѣ	вннéта, -тѣ
Množ. 1.	несéмъ	вннéмъ
2.	несéте	вннéте
3.	несѫть	вннѫть

Rozkazovací.

Jedn. 2. 3.	несн́	внн́н
Dvoj. 1.	несѣва, ž. -вѣ	вннѣва, -вѣ
2. 3.	несѣта, -тѣ	вннѣта, -тѣ
Množ. 1.	несѣмъ	вннѣмъ
2. 3.	несѣте	вннѣте

Přestupovací činný.

Jedn.	несъı, ž. несѫщн	вннъı, вннѫщн
Dvoj.	несѫща, -щн	вннѫща, -щн
Množ.	несѫще	вннѫще

Přestupovací trpný.

Jedn.	несóмъ, о, а	вннóмъ, о, а
Dvoj.	несóма, ѣ, ѣ	вннóма, ѣ, ѣ
Množ.	несóмн, а, ъı	вннóмн, а, ъı

Neurčitý i dostižný.

несті́, нестъ — вннѫтн, вннѫтъ

Minulý oznamovací.

Jedn. 1.	несóхъ	вннѫхъ
2. 3.	несé	вннѫ

Dvoj. 1.	несо́хова, ž. -вѣ	вниж҄хова, -вѣ
2. 3.	несо́ста, -стѣ	вниж҄ста, -стѣ
Množ. 1.	несо́хомъ	вниж҄хомъ
2.	несо́сте	вниж҄сте
3.	несо́ша, -хѫ	вниж҄ша, -хѫ

Minulý činného příčestí.

Jedn.	неслъ, -ó, -á	вниж҄лъ, -о, -а
Dvoj.	несла́, -ѣ, -ѣ	вниж҄ла, -ѣ, -ѣ
Množ.	несли́ (-á, -ы)	вниж҄ли (-а, -ы)

Přestupovací minulý.

Jedn.	несъ, ž. не́съши	вниж҄въ, -ши
Dvoj.	не́съша, -ши	вниж҄въша -ши
Množ.	не́съше	вниж҄въше

Minulý trpného příčestí.

Jedn.	несе́нъ, -о, -а	витъ, -о, -á,
Dvoj.	несе́на, -ѣ, -ѣ	ви́та, -ѣ, -ѣ
Množ.	несе́ни, -а, -ы	ви́ти, -а, -ы.

57. K obrazci D. náležejí slovesa formy první na ѫ: ведѫ́, бодѫ́; bud. бѫдѫ; матѫ́, плетѫ́, везѫ́, пасѫ́, могѫ́, текѫ́. Dále зовѫ́, берѫ́, женѫ́ a jiná, co se tkne přítomného, neboť pro neurčitý na ати jdou v ostatních časech podle obrazce B.: зва́ти, бра́ти, гна́ти, minulý звахъ, брахъ, гнахъ a t. d. Slovesa pak třetí i čtvrté formy na ждѫ, жѫ, шѫ, чѫ, щѫ, poněvadž se v nich ѫ místo ѭ píše, náležejí k třetímu časování.

58. Obrazec E. svojí sobě vlastně slovesa formy druhé na нѫ, нѫти: минѫ́, поманѫ́, прильпнѫ́, дъхнѫ, тъкнѫ, оусѣкнѫ́. Která pak odvržením нѫ na souhlásku se končí, mají v minulém охъ, е místo нѫхъ, нѫ, jako v obrazci D. jest: прозабо́хъ, прозабе́ od прозя́бнѫ; оусъпо́хъ, оусъпе́ od оусъпнѫ́.

Časování III.

59. *F.* přítomný ѭ, minulý ѣ, neurčitý ѣти, *G.* ѫ, а, ати po ж, ш, ч, щ; *H.* ѭ, и, ити.

	F.	*G.*	*H.*
	Přítomný.		
Jed. 1.	ȥьрѭ	лежѫ́	во́лѭ
2.	ȥьри́ши	лежи́ши	во́лиши
3.	ȥьри́ть	лежи́ть	во́лить
Dv. 1.	ȥьри́ва, ž. -вѣ	лежи́ва, -вѣ	во́лива, -вѣ
2. 3.	ȥьри́та, -тѣ	лежи́та, -тѣ	во́лита, -тѣ
Mn. 1.	ȥьри́мъ	лежи́мъ	во́лимъ
2.	ȥьри́те	лежи́те	во́лите
3.	ȥьрѩ́ть	лежа́ть	во́лѩть
	Rozkazovací.		
Jed. 2. 3.	ȥьри	лежи́	во́ли
Dv. 1.	ȥьри́ва, -вѣ	лежи́ва, -вѣ	во́лива, -вѣ
2. 3.	ȥьри́та, -тѣ	лежи́та, -тѣ	во́лита, -тѣ
Mn. 1.	ȥьримъ	лежи́мъ	во́лимъ
2;2.	ȥьри́те	лежи́те	во́лите
	Přestupovací činný.		
Jed.	ȥьрѩ, ž. -ѩ́щи	лежа́, лежа́щи	во́лѩ, во́лѩщи
Dv.	ȥьрѩ́ща, -щи	лежа́ща, -щи	во́лѩща, -щи
Mn.	ȥьрѩ́ще	лежа́ще	во́лѩще
	Přítomný trpného příčestí.		
Jed.	ȥьримъ, о, а	лежи́мъ, о, а	во́лимъ, о, а,
Dv.	ȥьри́ма, ѣ, ѣ	лежи́ма, ѣ, ѣ	во́лима, ѣ, ѣ
Mn.	ȥьри́ми, а, ы	лежи́ми, а, ы	во́лими, а, ы
	Neurčitý a dostižný.		
	ȥьрѣ́ти, ȥьрѣтъ	лежа́ти, лежа́тъ	во́лити, во́литъ
	Minulý oznamovací.		
Jed. 1.	ȥьрѣхъ	лежа́хъ	во́лихъ
2. 3.	ȥьрѣ	лежа́	во́ли

Dv. 1.	ʒьрѣхова, ž. -вѣ	лежáхова, -вѣ	волйхова, -вѣ
2. 3.	ʒьрѣста, -стѣ	лежáста, -стѣ	волйста, -стѣ
Mn. 1.	ʒьрѣхомъ	лежáхомъ	волйхомъ
2.	ʒьрѣсте	лежáсте	волйсте
3.	ʒьрѣшѧ, -хѫ	лежáшѧ, -хѫ	волйшѧ, -хѫ

Minulý činného příčestí.

Jed.	ʒьрѣлъ, о, а	лежáлъ, о, а	вóлилъ, о, а
Dv.	ʒьрѣла, ѣ, ѣ	лежáла, ѣ, ѣ	вóлила, ѣ, ѣ
Mn.	ʒьрѣли, (а, ы)	лежáли, (а, ы)	вóлили, (а, ы)

Přestupovací minulý.

Jed.	ʒьрѣвъ, ž. -въши	лежáвъ, -въши	вóливъ, -ши
Dv.	ʒьрѣвъша, -ши	лежáвъша, -ши	вóливъша, -ши
Mn.	ʒьрѣвъше	лежáвъше	вóливъше

Minulý trpného příčestí.

Jed.	ʒьрѣнъ, о, а	лежáнъ, о, а	вóлюнъ, о, а
Dv.	ʒьрѣна, ѣ, ѣ	лежáна, ѣ, ѣ	вóлюна, ѣ, ѣ
Mn.	ʒьрѣни, а, ы	лежáни, а, ы	вóлюни, а, ы.

60. Dle obrazcóv *F.* a *G.* jdou slovesa třetí formy: мьнѣти, ʒвенѣти, видѣти, сѣдѣти a t. d. s výjimkou však začínavých na -ѣѭ, jichžto přítomní dle obrazce *A.* se časují. Sem také náležejí, co se tkne přítomného, slovesa, ješto místo -ѣти v neurčitém ѩти (ати) mají, jako стоѭ, стоиши, rozkaz. стои, стоимъ, стóите. Staršího rozkaz. ʒьрѣва, ʒьрѣта, садѣмъ, просѣте, пристѫпѣте, веселѣтеся, není už ani v Ostromírově.

61. K obrazci *H.* náležejí slovesa formy čtvrté: таити, таѭ, таиши; доити, доѭ, доиши; напоити, коупити, коуплѭ, кóупиши; родити, рождѫ, родиши; сльʒити, сльжѫ, сльʒиши; гасити, гашѫ, гасиши; мѫтити, мѫщѫ, мѫтиши; поустити, поущѫ, пóустиши

62. Obrazci *F. G. H.* v přítomném všech spósobóv se nerózní. Rozeznávají se však v značných hláskách (ѣ, и) neurčitého spósobu třetí i čtvrté

formy, i tu v časech spřízněných: minulém oznamovacího, přestupovacího i trpného příčestí. Jest však také nemálo sloves, ješto těch samých obrazcóv ve všech časech neb spósobech v časování nenásledují, tak že tvoření neurčitého někdy požaduje jiné obrazce v minulém než v přítomném, že sloveso téže samé formy v přítomném a neurčitém i v časech spřízněných opět jiného časování aneb aspoň jiného obrazce žádá.

SLOVESA DVOU OBRAZCÓV.

63. Z obrazce *A.* přeskakují v obrazec *B:* 1) Slovesa formy první na ѭ, ješto v neurčitém i minulém přirostají, přijímajíce ꙗ, jako: даѭ, даꙗ́ти, даꙗ́хъ; лıѭ, лıꙗ́ти, лıꙗ́хъ; сѣѭ, сѣꙗти, сѣꙗхъ. 2) Slovesa formy šesté na оуѭ a юѭ pro neurčitý na овати, ювати, dle čehož se spřízněné časy řídí: коупо́уѭ, коупова́ти, pročež také коупова́хъ, ко́уповалъ, ко́упованъ.

64. V obrazec *B.* přeskakují z obrazce *D.* v minulých časech formy první, ješto neurčitý na ати mají: ꙁовѫ́, ꙁва́ти; жвѫ, жва́ти; берѫ́, бра́ти; дерѫ́, дра́ти a t. d.

65. Z téže příčiny z obrazce *E.* slovesa na нѫ, ješto z ohledu neurčitého k formě první náležejí: ймѫ, ꙗ́ти, ꙗхъ, trpné příčestí ꙗтъ; жмѫ, жа́ти, жахъ; пнѫ, па́ти, пахъ; кленѫ́, кла́ти, клахъ; жнѫ, жа́ти; ꙁачнѫ́, ꙁача́ти, ꙁача́хъ, ꙁача́тъ. Tak také ста́нѫ, ста́ти; женѫ́, гна́ти, гнахъ, min. trp. příčestí гнанъ pravidelně podle obrazce *B.*

66. Z obrazce *F.* slovesa formy třetí, ješto neurčité mají na ꙗти: боѭсѧ, бои́шисѧ, neurč. боꙗ́тисѧ, min. боꙗ́хсѧ; дрьжѫ́, дрьжа́ти, дрьжа́хъ, дрьжа́лъ, дрьжа́въ, дрьжанъ; мльчѫ́, мльча́ти. Přidej съплѭ, съпи́ши, neurč. съпа́ти, min. съпахъ, съпалъ.

67. V obrazec *F.* přeskakují z obrazce *D.* slovesa na ѫ s předcházející souzvučkou р, ješto neurčitý na -ѣти mají: мрѫ, мрéши, neurč. мрѣти, min. мрѣхъ; простръ̑, прострéши, прострѣти, прострѣхъ. Tak také мелѭ, мéлеши, ješto z ohledu přítomného k obrazci *B.* náleží, pro neurčitý na -ѣти, v obrazec *F.* přechází.

68. Co se tkne minulých časóv, náležejí slovesa formy páté na áѭ k obrazci *B.*, k *F.* ale slovesa formy třetí na -ѣти, však ta i ona také dle obrazce *A.* beze vší nesnáze časovati se mohou, zachovávajíce totiž všudy charakteristiku ´а i -ѣ před východy хъ, лъ, въ, v trpném příčestí připojujíce pouhé нъ místo анъ, ač ovšem trpné příčestí пи́танъ s obrazcem *B.* (глагóланъ), i тлѣнъ s obrazcem *F.* (ꙁьрѣнъ) se srovnává. Srovnej tedy пита́ти, тлѣти s би́ти.

би́ти	бихъ	билъ	бивъ	біѥнъ
пита́ти	пита́хъ	пита́лъ	пита́въ	пи́танъ
тлѣти	тлѣхъ	тлѣлъ	тлѣвъ	тлѣнъ.

69. Skrácený minulý čas jmenují novější grammatici silný aorist, i posud jsou následující známy. V první osobě: съблюдъ, идъ, въꙁидъ, вънидъ, иꙁи́дъ, оти́дъ, придъ, прѣи́дъ, сънидъ, прокра́дъ, въпадъ, сѣдъ, обрѣтъ, приобрѣтъ. V dvojném: оти́довѣ, идéта, придéта i придóта, доидéта, иꙁидéта. V množném: идóмъ, придóмъ, сѣдóмъ, идéте, отидéте, придéте, обрѣтете, сѣдете, идѫ, въꙁидѫ, вънидѫ, иꙁидѫ, наи́дѫ, обидѫ, отидѫ, поидѫ, придѫ, проидѫ, раꙁидѫса, сънидѫ, въведѫ, падѫ, допадѫ, нападѫ, пропадѫса, съпадѫ, въꙁрастѫ, обрѣтѫ, сърѣтѫ, сѣдѫ, поидѫ, прѣидѫ. Takových třetích osob máme v češtině při historickém vypravování, zvlášť v trojanské chronice nesčíslné množství.

70. Slabým aoristem jmenují v první osobě:

съблюсъ od блюдѫ, въѕвѣсъ, привѣсъ, иѕвѣсъ od ведѫ, ꙗсъ od ꙗмь (ꙗдмь). V množném: въвѣсомъ, въвѣсте, привѣсте, ꙗсте; съблюса, иѕвѣса, навѣса, привѣса, процвиса od цвьтѫ, чиса, нѩиса od чьтѫ, ꙗса, a těch jest velmi málo; z dvojného se ještě nic nenašlo. Tak také jest velmi zřídka съмахъ od матѫ, повѣхъ od ведѫ, ꙗхъ od ꙗмь, обрѣтохъ od рѣтѫ. V množném ꙗхомъ, обрѣша, въмаша, ꙗша, поꙗша, сънѣша, poslední tři od ꙗмь.

71. Postavíme zde obrazce silného aoristu.

I.	1. несъ,	2.3. несе	II.	1. плетъ,	2.3. плете
Dv.	1. несовѣ,	2.3. несета		1. плетовѣ,	2.3. плетета
Mn.	1. несомъ			1. плетомъ	
	2. несете,	3. несѫ		2. плетете,	3. плетѫ
III.	1. гребъ,	2.3. гребе	IV.	1. пекъ,	2.3. пече
Dv.	1. гребовѣ,	2.3. гребета		1. пековѣ,	2.3. печета
Mn.	1. гребомъ			1. пекомъ	
	2. гребете,	3. гребѫ		2. печете,	3. пекѫ

V.	1. двигъ,	2. 3. движе
Dv.	1. двиговѣ	2. 3. движета
Mn.	1. двигомъ	
	2. движете,	3. двигѫ.

ČASOVÁNÍ SLOVESA ѥсмь.

72. Statné sloveso ѥсмь, бѫдѫ, бъıти.

Přítomný.

	Jednotný.	Dvojný.	Množný.
1.	ѥсмь	ѥсва, -вѣ	ѥсмъ, ѥсмъı
2.	ѥси	ѥста, -тѣ	ѥсте
3.	ѥсть	ѥста, -тѣ	сѫть místo ѥсѫть

Přestupovací.

сы, ž. сѫщи	сѫща, сѫщи	сѫще

Budoucí.

	Jednotný.	Dvojný.	Množný.
1.	бѫдѫ	бѫдева, -вѣ	бѫдемъ
2.	бѫдеши	бѫдета, -тѣ	бѫдете
3.	бѫдеть	бѫдета, -тѣ	бѫдѫть

Rozkazovací.

2. 3.	бѫди	1. бѫдѣва, -вѣ	бѫдѣмъ
		2. 3. бѫдѣта, -тѣ	бѫдѣте

Přestupovací budoucí.

бѫдѫщь, ž. бѫдѫщи	бѫдѫща, ž. -щи	бѫдѫще

Neurčitý: бꙑти.

Minulý první.

1.	бѣхъ	бѣхова, ž. -вѣ	бѣхомъ
2.	бѣ	бѣста, -стѣ	бѣсте
3.	бѣ	бѣста, -стѣ	бѣшѧ, бѣхѫ

Minulý opětovavý.

1.	бѣꙗхъ	бѣꙗхова, -вѣ	бѣꙗхомъ
2.	бѣꙗше	бѣꙗста, -стѣ	бѣꙗсте
3.	бѣꙗше	бѣꙗста, -стѣ	бѣꙗхѫ

Minulý druhý.

1.	бꙑхъ	бꙑсва, -вѣ	бꙑхомъ
2.	бꙑ	бꙑста, -стѣ	бꙑсте
3.	бꙑ, бꙑсть	бꙑста, -стѣ	бꙑшѧ, -хѫ

Minulý přestupovací.

бꙑвъ, ž. бꙑвъши	бꙑвъша, -ши	бꙑвъше

Minulý činného příčestí.

бꙑлъ, о, а	бꙑла, -ѣ	бꙑли, (а, ꙑ).

Minulého v trpném příčestí není, protože бꙑти trpného zakončení schopno není; složené s předložkami činného významu jest ꙁабъвенъ místo ꙁабꙑвенъ. Přestupovací budoucí бѫдѫщь místo бѫдꙑ.

ČASY OPSANÉ.

73. Minulý oznamovacího.

	Jednotný.	Dvojný.	Množný.
1.	бы́лъ, о, á ѥсмь	бы́ла, ѣ ѥ́сва, ѣ	бы́ли,(а, ы)ѥсмы́
2.	бы́лъ, о, á ѥси	бы́ла, ѣ ѥ́ста, ѣ	бы́ли,(а, ы)ѥсте́
3.	бы́лъ, о, á ѥсть	бы́ла, ѣ ѥ́ста, ѣ	бы́ли,(а, ы)сѫть

Přeminulý.

1.	бы́лъ, о, á бѣхъ	бы́ла, ѣ бѣ́хова, ѣ	бы́ли(а, ы)бѣ́хомъ
2.	бы́лъ, о, á бѣ	бы́ла, ѣ бѣ́ста, ѣ	бы́ли,(а, ы)бѣ́сте
3.	бы́лъ, о, á бѣ	бы́ла, ѣ бѣ́ста, ѣ	бы́ли,(а, ы)бѣ́хѫ

Minulý žádací.

1.	бы́лъ, о, á бы́хъ	бы́ла, ѣ бы́сва, ѣ	бы́ли(а, ы)бы́хомъ
2.	бы́лъ, о, á бы	бы́ла, ѣ бы́ста, ѣ	бы́ли,(а, ы)бы́сте
3.	бы́лъ, о, á бы	бы́ла, ѣ бы́ста, ѣ	бы́ли,(а, ы)бы́ша.

74. Mimo ѥсмь za nepravidelná se mají, ješto místo ѭ neb ѫ první osoby mají мь, totiž: ꙗмь, сънѣмь, вѣмь, дамь, имамь. Tato v množném mají мы, v druhé jednotného počtu си místo ши, krom имамь, které má имаши.

Jed.	1.	ꙗмь	сънѣмь	вѣмь	дамь
	2.	ꙗ́си	сънѣ́си	вѣ́си	да́си
	3.	ꙗсть	сънѣсть	вѣсть	дасть
Dvoj.	1.	ꙗ́дева, вѣ	сънѣ́дева	вѣ́дева	да́дева
	2.3.	ꙗ́ста, тѣ	сънѣ́ста	вѣ́ста	да́ста
Množ.	1.	ꙗ́мы	сънѣ́мы	вѣ́мы	да́мы
	2.	ꙗ́сте	сънѣ́сте	вѣ́сте	да́сте
	3.	ꙗда́ть	сънѣда́ть	вѣда́ть	дада́ть.

75. ꙗмь jest skráceno z ꙗдмь tak jako skrácený dvojný ꙗ́вѣ, сънѣ́вѣ, вѣ́вѣ, да́вѣ vypuštěním д, pročež přestupovací ꙗды́ i ꙗдѫ́, ž. ꙗдѫщи, trpné příčestí ꙗ́домъ, neurčitý ꙗ́сти, minulý ꙗдóхъ, ꙗдé, přestupovací min. ꙗдъ, ꙗ́дъши, činné příčesti ꙗлъ místo ꙗдлъ; trpné příčestí časuje se pravidelně dle

ɔrazce *D.* (нєсѫ), rozkazovací se však liší: ꙗждь, ꙗждьмы, ꙗждьте, též ꙗдиѥ, ꙗдита, ꙗдимъ, ꙗдите; Ostrom. jest místo ꙗ, krom v přestup. ꙗдъі, všude : ѣмь, ѣхомъ, ѣждь, ѣдите, ѣсти, ѣдъ, ѣлъ. сать, ěsto se toliko v Glagolitě kloz. a suprasl. nachází v myslu hřeckého *φησί inquit*, přichází také v starší ormě сати. Přítomný by byl самь, саси, сать; nin. сахъ, са, сахомъ, састе, сахѫ aneb саша.

76. Slovesa вѣмь (skráceného z вѣдмь), časy minulé s neurčitým вѣдѣти časují se dle obrazce F. (зьрѭ, зьрѣти): вѣдѣхъ, вѣдѣ, вѣдѣхомъ a t. d., вѣдѣлъ, вѣдѣвъ, вѣдѣнъ, neurčitý také вѣсти, přestupovací вѣдъі, ž. вѣдѧщи, trpné příčestí вѣдомъ dle obrazce несѫ; však rozkazovací вѣждь, вѣждьмы, вѣждьте. Tak také složené повѣмь a t. d. Minulého вѣдѣ 2hé a 3tí osoby, také za první osobu přítomného uchopováno: вѣдѣ, *novi, scio*, невѣдѣ, *nescio*, tak též съвѣдѣ, *σύνοιδα, conscius sum.*

77. Od budoucího дамь neurčitý дати; odvozené časy jsou s částky pravidelny: дахъ, дахомъ, дасте, даша, далъ, давъ, данъ, s částky nepravidelny od staré formy дадѫ; pročež třetí osoba mn. дадѧть i дадѧть, rozkaz. даждь, даждьмы, даждьте i дадите, tak též продаждь. Minulý 2hé a 3tí osoby дасть. Minulý opětavý дадѣхъ, дадѣаше a t. d. Časy opětavé formy даѩти pravidelně se časují: даи, даимъ, даите, přestup. даѩ, даѭщи, trp. příčestí přítom. даѥмъ, min. даѩнъ, slovesné даѩниѥ.

78. Nedostatečné sloveso имамь, имаши, имать, имамы, имате má třetí osobu v množném имѫть od имѫ, pročež přestupovací имъі, имѫщи a jiné časy od formy имѣти odvozuje: rozkazovací имѣи, имѣимъ, имѣите, přestupovací имѣѩ, min. имѣхъ, имѣ, имѣхомъ, имѣсте, имѣша neb имѣхѫ, činné

příčestí имѣлъ, min. přestup. имѣвъ, trpné příčestí имѣнъ, slovesné имѣнie. Minulý opětovavý имѣвахъ skráceno имáхъ a t. d. Od имѫ pak, ješto se netoliko formou ale i významem liší, dělá se rozkazovací имй, имѣмъ, имѣте. Minulý přestupovací iемъ místo имъ, iемъши, neurčitý iáти, pročež iахъ, iа, iахомъ, iасте, iаша, činné příčestí iалъ, trp. iатъ. Přítomný jeho jest iемлѭ od iемáти čili имáти. Ve vyjádření věřiti: вѣрѫ iемлѭ, вѣрѫ имѫ, вѣры неiаша, вѣрѫ имѣй, вѣрѫ имáть. Složená понимѫ, прiимѫ, прiемлѭ, вънимѫ, вънiáти, вънéмлѭ, вънимáти jdou podle svých prostých.

79. Jiná vypójčují některé časy od jiných pó-vodóv. Od nedostatečného идѫ jest rozkazovací идй, идѣмъ, идѣте, přítomný přestupovací идъг, идѫщи, minulý идóхъ, идé, идóхомъ, идóсте, идóша, min. opětovavý идiáхъ, идiаше a t. d., neurčitý йти. Druhé časy bere od neužívaného шедѫ: min. přestupovací шедъ, шéдъши, činné příčestí шелъ, шло, шла, množ. шли, trp. příč. шетъ; шéствie místo шéтъствie atd.

80. Od градѫ jest градꙑ, градѫщи, градóхъ, градé, min. opět. градiáхъ, градiаше místo грiадѫ a t. d. bere jiné časy od идѫ, хождѫ.

81. Od рекѫ, рéщи, min. рекóхъ, рече́, рекóхомъ, рекóсте, рекóша pravidelně, рѣхъ však, рѣхомъ, рѣсте, рѣша jsou od zastaralého рѣѭ.

82. Která dle pravidla formy neurčitého z jednoho obrazce časování v druhý přeskakují, za nepravidelná jich držeti nemóžem. K nim však se blíží slovesa имѫ, жмѫ, пнѫ, жнѫ, начнѫ, jichžto neurčití jsou: iáти, жáти, místo ждáти, пáти, начáти, z ohledu minulých sice k prvnímu náležejí, však minulý přestupovací dle obrazce *D.* časují: iемъ, iемъши, распéнъ, распéнъши, нáченъ, начéнъши.

83. Jiná toliko v té neb oné osobě od pravidla se uchylují: хощѫ, -ешн, -ть, -емъ, -ете, třetí množného má хотѧть, přítomný přestupovací хотѧ, rozkaz. хотѣй, neurč. хотѣтн, minulý хотѣхъ, i druhé spřízněné časy dle obrazce *E.* чьтѫ, чьстн má minulý чьтохъ, činné příčestí чьлъ, чьло, чьла, s vypuštěním т, jako д v шьлъ, pravidelně se časuje. Někdy se nacházejí časy, ješto se nepravidelny zdají, poněvadž ze zastaralých forem pozóstali, tak jest владѣі od владѫ, власти, kteroužto formu zastupuje владѣтн, od níž владѧ; tak нскъі i нскомъ od нскѫ, ne od užívaného нщѫ.

O PŘEDLOŽKÁCH.

84. Předložky (praepositiones) ve tři třídy se dělí.

1. о	2. объ	3. прѣдъ	1. на	2. про
оу	отъ	прѣзъ	до	прѣ
въ, во	нзъ	чрѣзъ	за	прн
	възъ-		съ	подъ
па-	безъ		съ, со	надъ
по	пра-		къ, ко	нНЗ-
				раз-

Z nich jsou па-, въз-, пра-, прѣ-, нНЗ- i раз- nerozlučny; ostatní jsou rozlučny i užívá se jich k předložení i k složení. K. p. nerozlučné: памать, възлатн, правноукъ, прадѣдъ, прѣрвати, нНЗврьгъ, раздѣлъ. Rozlučné: о бозѣ, островъ; оу матере, оужасъ; въ мнрѣ, въходъ; по дѣлоу, посоухъ; на прѣстолъ, нарокъ; до неба, доносъ; за рѫкоѭ, завѣтъ; съ гнѣвомь, съвршенъ; къ домоу; объ онъ полъ, оброкъ; отъ отьца, отрада; нзъ града, нзбой; безъ хлѣба, безоумне; про славѫ, пророкъ; прн столѣ, прнсага; подъ спѫдомь,

подкрилие; надъ главой, надпись; прѣдъ очима, прѣдтѣча; прѣзъ рѣкѫ, прѣзъима; чрѣзъ стадо, чрѣзъестьствьнъ.

O PŘÍSLOVKÁCH.

85. Příslovky (adverbia) dle formy jsou buď prosty, aneb složeny.

1. оу, вѣ-, не, нѣ-, ни, -ли, -де, тоу, -же, -жде.

2. авие, оуние, акы, ей, авѣ, елие, еда, велие, вънъ, вънѣ, вынѫ, выше, волие, пакы, паче, между, най-, нынѣ, низъ-, низоу, неже, ниць, лани, лиць, лоуче, ради, рано, далие, долѣ, долоу, дѣлꙗ, тай, тоуние, тезъ-, таче, тъчиѭ, зѣло, сице, горѣ, горѣ.

3. ѫтрь, ашоуть, искрь, ещѣ, вашe, врьхоу, близъ, прѣдѣ, прѣди, прѣжде, прѣкы, древлие, свѣние, срѣдѣ, скоро, сквозѣ, скрозѣ, кромѣ, -кратъ.

Složené s o: отан, около, окрьсть, окрѫгъ, освѣнь. Dále s

в: вънѫтрь, вънегда, вънѣсто, вънезаапѫ, въскорѣ, вътщѣ, въсоуе, въслѣдь, въкоупѣ.

по: повыноу, поние, подлъгъ, послѣди, посрѣдѣ, погорь, поприлихоу, попрѣмногоу, поеликоу.

на: наопакъ, наоусть, наꙗснѣ, напрасно, наразно, надлъзѣ, натолицѣ, начастѣ.

до: довьнѫтрь, донизоу, додалеча, дозлѣ, дозѣла, доселѣ, досыти, доколѣ, довънѣ.

за: зание, затоуние, заоутра, запать.

от: отвнѣ, отлани, отнѫдъ, отѫдоу, отсѫдоу.

из: изоутра, изюна, извъна, излиха, искони.

въз: въспать, въкѫѭ, въскрай, възгласъ.

O SPOJKÁCH.

86. Spojky (conjunctiones) jsou prosté, složené i odvozené.

Prosté: 1. třídy и, а, бо, бы, нъ, ни, ли, да, то, же.
2. třídy оубо, любо.
3. třídy аще.

Složené: ибо, или, иде, иждe, либо.

Odvozené: обаче, еже, зание, понеже, тѣмже, идеже, едва, тамо, тъгда, яко, тако.

Příklady:

1. дьнь и нощь, а село есть міръ, вьси бо идоша, и небы далъ подкопати домъ свой, не азъ тъчиж нъ и вы, ни живòтъ ни съмрьть, имате ли что сънѣдно сьде; да бѫдеть воля твоя, аще ли же ни, то просадатьса мѣси. азъ же глаголиж вамъ.

2. аще оубо инѣмъ нѣсмь апостолъ, нъ оубо вамъ есмь. любо единаго възлюбить а дроугаго възненавидить.

3. аще придеть въ вторѫж стражѫ, аще бы вѣдалъ. аще ли неотпоущаете, и аще оубо бѫдеть домъ достоинъ.

O INTERJEKCÍCH.

87. Interjekce (vykřičníky) z velmi prostých zvukóv jsou:

1. а, о, оу, фе, ба, на, ноу, се, га, го, ха.
2. аоу, ой, оуа, оувы, ото, оле, агъ, ахъ, охъ.
3. вътъ, вагъ, цитъ, гей, гой.

CVIČENÍ

kyrilským písmem jest Ostromírovo Evangelie, 1853.

My zde stavíme jako vzácnost toliko cvičení glagolská.

Z RUKOPISU VATIKANSKÉHO V ŘÍMĚ.

Jan IX, 1—5. Ze snímku.

[illegible]

Z RUKOPISU SV. HORY ATHONSKÉ.

Č. I.

Jan XIX, 10—28. Z přepisu od p. prof. Grigoroviče.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Č. II.

Mat. XXV, 29—40. Z fotografie tajného rady P. I. Sevastianova.

[illegible] не коц ·м· сог. [illegible]

[illegible]

Mat. XXVI, 34—45. Z fotografie tajného rady P. I. Sevastianova.

[illegible]

[illegible]

Z RUKOPISU KLOCOVA.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

OBSAH.

Uvedení 3
O písmenech 5
Rozvržení písmen 9
Nejobyčejnější skrácení 11
Proměna souhlásek 12
Rozličnosť pohlaví . . . . . . —
Sklonění statných jmen 13
Sklonění I. (рабъ, сло́во) . . . . . —
Sklonění II. (царь, по́лѥ) 14
Uchylka ка́мъı, ıма, жрѣба́ 16
Sklonění III. (кость) . . . . . —
Sklonění IV. V. (рꙑба, во́лꙗ) 17
O jmeně přídavném 19
Obrazec A. (сватꙑй) . . . . . . —
Obrazec B. (вꙑшнıй) 20
O číslech (numeralia) . . . . . —
O náměstkách (pronomina) (азъ, тъı, себе́) . 21
Obrazec C. (тъ, то, та) 22
Obrazec D. (онъ, оно́, она́) . . . . —
Formy sloves 23
Časování I. (бıѭ, глаго́лѭ, ма́жѫ) . . . 24
Časování II. (несѫ́, вннѫ́) 26
Časování III. (ꙁьрѭ, лѐжѫ́, во́лѭ) . . . 28
Slovesa dvou obrazcóv 30
Aoristy 31
Časování slovesa ѥсмь 32
Časy opsané slovesa ѥсмь 34
Slovesa (ıамь, сънѣмь, вѣмь, дамь) . . . —
Nedostatečná slovesa 35
O předložkách 37
O příslovkách 38
O spojkách 39
O interjekcích (vykřičnicích) . . . . . —
Cvičení glagolská. Z rukopisu vatikanského . . 40
Z rukopisu sv. hory athonské. I. 40, II. . . 42
Z rukopisu Klocova 44

